

הדלקת נרות	מוצ"ש	ר"ת
ת"א: 18:46	19:43	20:19
י-ם: 18:28	19:41	20:22
חיפה: 18:35	19:43	20:19
ב"ש: 18:45	19:42	20:19

בית נאמן

שיעורו השבועי של מרן ראש הישיבה רבנו מאיר מאזוז שליט"א

בבית הכנסת "אהבת התורה" - איש מצליח רחוב הרב עוזיאל 43 ב"ב. בשעה 21:15

נושאי השיעור:

א. מנהג התקופה. ב. מנהגי חודש ניסן. ג. דין מי הכנרת בפסח. ד. אכילת אורז בפסח. ה. נקיון וקניית לחם. ו. דיני בדיקת חמץ. ז. סוף זמן אכילת חמץ. ח. תרופות בפסח.

הטעם שאין אומרים תחנון

ה. ומה הסיבה? כי מתחילת ניסן עד י"ב בניסן הקריבו הנשיאים, ככה לפי הגמרא (שבת פ"ז ע"ב), שיום אחד בניסן נטל עשר עטרות, ראשון לחודשים, ראשון לנשיאים, ראשון לירידת האש, ראשון לברכת כהנים וכו', אז יש לך עד י"ב בניסן, יום י"ג בניסן הוא אסרו חג שלה, יום י"ד זה ערב פסח, ואח"כ שבעה ימים של פסח, ואח"כ אסרו חג, וא"כ כיון שרובו של החודש יצא בקדושה, לפיכך כל החודש כולו לא אומרים בו תחנון. והרב עובדיה ע"ה (חז"ר-ע-פסח עמ' ב') נתן טעם אחר, שלעתיד לבא בית המקדש יבנה אחרי פסח, ויהיה לנו שבעת ימים ושבעת ימים, שבוע של חג פסח ועוד שבוע, ולמדנו את זה משלמה המלך שעשה חג הסוכות "שבעת ימים ושבעת ימים" (מלכים א' ח' ס"ה), שבעה ימים שבנה את בית המקדש, ואח"כ שבעה ימים של סוכות.

קריאת פרשת הנשיאים

ו. ויש מנהג טוב שמונהג מאות שנים, והוא לקרוא פרשת הנשיאים, בכל יום קוראים את הקטע שכתוב בסידור, למשל ביום ראשון "ויהי המקריב ביום הראשון את קרבנו נחשון בן עמינדב", והשנה היום הראשון יוצא ביום שבת, והקריאה קצת ארוכה, מתחילים "וידבר ה' אל משה לאמר, דבר אל אהרן ואל בניו לאמר, כה תברכו את בני ישראל", וממשיכים "ויהי ביום כלות משה", עד "זה קרבן נחשון בן עמינדב". אבל אח"כ בשאר הימים קוראים כל יום ששה פסוקים². ואחרי שקוראים את הפסוקים, קוראים שיר המעלות לדוד שמחתי באומרים לי, ואח"כ אומרים קדיש יהא שלמא.

להוסיף תפילה אחרי פרשת הנשיאים

ז. ואם יש זמן והציבור לא ממהרים, אז יש שם איזו תפילה שלוקחת דקה-דקה וחצי, התפילות שם הם קצרות, זה לא הרבה. והתפילות האלה מקורם מספר "חמדת ימים", ואנחנו אומרים אותם³. וא"כ הקהל ממהרים אז יגידו קדיש יהא שלמא.

2. ומנהגנו לפני שקוראים את הפסוקים, לומר כמה פסוקים שהיו קוראים אותם ב"כתאב", אתם יודעים מה זה "כתאב"? זה תלמוד תורה של הילדים (גם בתנאים היו אומרים כתאב, וגם בחור' היינו אומרים כתאב. ואני מצאתי רמז בתורה, "כה תברכו את בני ישראל" ר"ת כתאב, שתלמדו את הילדים האלה, ומה הם היו אומרים? "עזרו בשם ה' עושה שמים וארץ" (תהלים קכ"ד ח'), "כי שם ה' אקרא הבו גודל לאלהינו" (דברים ל"ב ג'), "תורה צוה לנו משה מורשה קהילת יעקב" (שם ל"ג ד'), "ברוך אתה ה' למדי חוקיך" (תהלים קי"ט י"ב), "שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד" (דברים ו' ד'), ואח"כ אומרים למשל: "ביום השני הקריב נתנאל בן צוער נשיא יששכר" וכו' (זה כתוב גם במחזורים קריא מועד של ליוורנו), אבל זה לא במנגינה של הס"ת אלא במנגינה של כתאב, והיא שונה מהמנגינה של הס"ת. והיינו בחור'ל קוראים בתחילה חומש כלשוננו ואח"כ חומש מתרגום ערבי עם המנגינה הזאת כדי שנוכח אותה, והיינו קוראים בה שנה שנתיים, ויש כאלה שלש ארבע שנים. אבל אבא ע"ה לא חיכה לי, שנה אחת ואמר לי מספיק תעלה לגמרא. גם בפרשת הנשיאים, וגם בליל הושענא רבה שקוראים פרשת "וזאת הברכה" בסוכה, זה במנגינה של הכתאב.

3. ויש אנשים מקטרגים על ספר "חמדת ימים", ואומרים שהמחבר הוא נתן העזתי שהיה שבתיא וכו', ושגם הרב חיד"א היה נגד זה, וגם רבי יוסף חיים נגד זה. אבל זה שקר מוחלט, הרב חיד"א היה קורא בעצמו את התפילות האלה, ככה מפורש במורה באצבע (סי' קצ"א), שהוא אומר שם, שלא לומר בתפילות האלה "אם אני עבדך משבט פלוני יאירי עליל", אלא תאמר יאירי עלי ועל כל מי שהוא מהשבט הזה, בלי "אם אני עבדך" (ונראה ככה היה הנוסח בחמדת ימים), אבל את התפילה הוא קרא, והרב חיד"א למד בחמדת ימים. רק שהיה על הספר הזה רעש גדול מהגאון יעב"ץ, שהיה מקלל את המחבר כי הוא חשב שזה של נתן העזתי. (נתן העזתי היה נביא השקר של שבתיא צבי. אומרים ששבתיא צבי מתחילה היה שיד"ר שאוסף כסף, אז הגיע אליו נתן

הכשר המיקרוגל לפסח

א. שבוע טוב. דיברנו בשבוע שעבר על המיקרוגל, והבינו מדברי שיש לו הכשר פשוט לפסח רק שלא כדאי להשתמש בו. לא, ההכשר שלו לא פשוט, וכמה חכמים אומרים שאי אפשר להכשיר אותו לפסח. ויש אומרים שאפשר אבל אמרו לזה כמה תנאים, והתנאים של כל אחד שונים. והרב אברהם יוסף אומר שאפילו לדעת המכשירים בתנאים מסויימים לא כדאי להשתמש בזה, כי ההכשר שלו לא פשוט. וקל וחומר לפי מה שאמרתי שהוא לא בריא, לכן לא כדאי.

מנהג "התקופה"

ב. ביום חמישי (כ"ח אדר ב') יש "תקופה", ומשום מה בארץ ישראל נשכח ענין התקופה, "ונשכח כל השבוע" (בראשית מ"א ל'), ופעם הרב עובדיה ע"ה אמר: "בילדותנו היו כותבים את זה בלוחות, ואח"כ השכיחו את זה מאיתנו". והיא נזכרה בהרמ"א ביורה דעה (ס"ק ט"ז ס"ה), הש"ך (שם סק"ו) הביא לה מקור מהזהר (פרשת יתרו דף פ"א ע"א), הגר"א (שם ס"ק ט"ו) הביא לה מקור, והפרי חדש (סוף הלכות ר"ח ס" תכ"ח) אמר אל תשגיח בדברי אבן עזרא שלא חושש לתקופה, כי הרבה ראינו שניזוקו מזה. ויש הרבה מקורות לזה. ואנחנו יש כאלה שלא חוששים לתקופה, האבן עזרא (הב"ד האבודרהם בשער התקופות סוף עמ' ש"א) והחכם צבי (ע"י יעב"ץ במר וקציעה ס"ו ס"תנ"ה), אלה השניים שלא חוששים. ואבן עזרא (שם) טוען בשם רב האי גאון שזה סתם ניחוש, אבל יש לנו שתי תשובות של רב האי גאון (ש"ת הגאונים שערי תשובה סי' פ', ליק סי' י"ד), שאומר שיש לחוש למנהג ישראל ולא לשתות מים בשעת התקופה. ויש חשבון שנוכל לדעת בדיוק מתי חלה התקופה, וזה חשבון כ"כ פשוט¹. ומי שרוצה ללמוד איך עושים תקופות, יקרא רש"י בברכות (נ"ט ע"ב), שם הוא מסביר את זה. והתקופה של ניסן היא שעה אחת, ביום חמישי משעה שתיים עשרה וחצי עד שעה אחת וחצי.

שתיית מיץ ומים בזמן התקופה ואחריה

ג. ומי שרוצה לשתות קולה או כל מיץ אחר, יכול לשתות, רק מים לא שותים. ואם יש לך בקבוקי מים מלאים, יש מתירים לשתות מהם אחרי התקופה, והרב חיד"א (מחזיק ברכה סי' תנ"ה סק"א) אומר שככה נוהגים בארץ הצבי, אבל יש אומרים שכיון שבשעת התקופה הם היו תלושים לכן לא לשתות מהם. ומה התקנה? לשים אותם חצי שעה לפני התקופה במקפיא, עד שהם יעשו קרח, ואח"כ תוציא אותם, ואז הכל בסדר.

אמירת תחנון בחודש ניסן

ד. בכל חודש ניסן לא אומרים תחנון. והרב עובדיה ע"ה רמז את זה בפסוק "החודש הזה לכם ראש חודשים" (שמות י"ב ב'), והפשט של הפסוק, שהחודש הזה - חודש ניסן - הוא ראש החודשים, אבל בדרך רמז אמר שהחודש הזה לכם כמו ראש חודשים, כמו שבראש חודש לא אומרים תחנון ככה בכל חודש ניסן לא אומרים תחנון.

1. והחשבון הוא רק ע"פ שמואל (ע"י עירובין נ"ו ע"א), וכל התקופות הם ע"פ שמואל. היה חכם אחד שהשתבש ואמר שאבודרהם עושה לפי חשבון רב אדא, לא נכון, כולם חישבו לפי שמואל, גם הרמב"ם גם רש"י גם אבודרהם, וכל הספרים הם ע"פ שמואל, והחשבון של רב אדא לא נזכר בגמרא בכלל.

ניתן לשמוע
בשידור ישיר את
שיעורו של מרן שליט"א
בערוץ קול ברמה.
או ב'קול נאמן':
079-9-367-367

הבעיה בשתיית מי הכנרת

י. מימי הכנרת מותרים בפסח. **פעם הרב עובדיה ע"ה היה אוסר אותם**, למה? כי היו ערבים (וגם יהודים שלא כ"כ שומרים), שזורקים פיתות ושופכים בירה בתוך הכנרת, והדין הוא שחמץ בפסח אסור במשהו, אפילו אחד במליון, וא"כ כל המימות של המדינה רובם אסורים (חוץ מבני ברק. פעם שאל אותו רבי צמח מה איתנו בבני ברק? אמר לו אתם בסדר. יש לכם בבני ברק מעיין משלכם לבד), כי יש שם מים מהכנרת, וא"כ אסור לשותות. אז מה עושים? אז היו צריכים לקחת מים מלפני פסח, ולשים אותם בכמה כדים, "כלים ריקים אל תמעיט" (מלכים ב' ד' ג'), אבל זה טוב למי שיש לו בית גדול, כי מי שיש לו בית קטן עם הרבה ילדים שיהיו בריאים, מה יעשה להם? ישים את הכדים על הראש שלהם? אז היה מזה צער גדול.

היתר שתיית מי הכנרת

יא. עד שבא רבי אליעזר יהודה וולדנברג ז"ל, מחבר שו"ת ציץ אליעזר⁶ (חי"ז סי' כ"ג), והוא חיפש ומצא ספר שו"ת שמו "ספר יהושע"⁷, ושם (סי' ה') הוא כותב סברא, **הוא אומר לא נראה לי שיש שלם או נהר שלם יאסר מפני כמה פירורים**, כי מה שאסרו חכמים אפילו במשהו זה דוקא בכלי אפילו גדול, כיון שלפעמים שמים בו קצת יותר לחם שאין ששים, אז גזרו משהו אטו ששים, אבל נהר וים לא יכול ליאסר, לא יתכן כדבר הזה, וחזר על הסברא הזאת כמה פעמים (שם סי' ט'). ובכתבים ופסקים שלו סי' תקנ"ו⁸, והרב בסוף סמך עליה (עי' ביני אומר ח"ו סי' מ"ד אות ה'), אבל בצירוף עוד ספק⁹, יש את סברת רב אחאי גאון בעל השאלות (פרשת צו שאלתא פ')⁹ שחמץ בפסח ג"כ בטל בששים, וככה דעת רבנו תם להלכה ולא למעשה, מובא בתוס' פסחים (דף ל' ע"א, בד"ה אמר רבא), וא"כ לכאורה זו דעת יחיד, אבל הרב חיפש וחיפש עד שמצא כמה ראשונים שסוברים ככה. וא"כ יש לנו ספק ספיקא, ספק שמא כדעת השאלות ועוד חכמים שחמץ בפסח בטל בששים, וממילא מה ששופכים שם חמץ ובירה זה בטל בששים (בכנרת זה ששים רבוא, לא בששים), ואם תמצא לומר כמו שאנו פוסקים להלכה שאסור במשהו, אולי יש שלם לא יכול להיאסר, וככה הוא היתר את מימי הכנרת, וא"כ אפשר לשותות מים מהברז. ויש מוסיפים מסונת.

ראיה לזה מהגמרא

יב. ואני מצאתי **סייעתא לזה מגמרא פסחים** (כ"ח ע"א), שם כתוב שאם אדם נמצא בספינה ויש לו חמץ, מפרר וזורר לרוח או מטיל לים, אז הגמרא שואלת שם איך מדובר? ומחלקת בין ים לשאר נהרות, ודעת רבה שלא לזרוק את הככר כמות שהוא, כי אולי יבוא משהו ויקחנו מהים, אלא מפרר וזורק לים. ולכאורה מה אתה מרויח שאתה מפרר? והרי אסרת את הים כולו (אמנם אפשר להגיד שזה בערב פסח, ובערב פסח זה בטל בששים, וכיון שנתבטל אינו חוזר וניער, אבל הרי יש דעה שחוזר וניער, וא"כ קשה לאותה דעה)? **אלא בודאי שלא אוסרים ים שלם או נהר שלם בגלל כמה פירורים**. וא"כ ההיתר של מימי הכנרת התחזק.

"אשה לא תלוש אלא במים שלנו"

יג. בגמרא (פסחים מ"ב ע"א) כתוב: "אשה לא תלוש אלא במים שלנו", וחכם אחד דרש את זה בעיר פפוגיא, למחרת פתח את הדלת בביתו, והנה כל בני העיר נמצאים בחוץ עם כדים, שאל אותם מה יש לכם? אמרו לו "הב לן מיא", תן לנו מים, אמר להם מה החלום הזה? יש לי מים מיוחדים? אמרו לו אתמול ככה אמרת, "אשה לא תלוש אלא במים שלנו", אמר להם אתם לא מבינים, "אנא במיא דביתו

ישאו כפים גם בצפת, כי אדרבה שם זה אתרא דמרן, זה העיר שלו, למה נעשה הפוך?

6. הרב היה מחבב אותו, הוא היה לומד איתו בנעוריו בישיבת חברון (פעם הרב יצא מישיבת פורת יוסף, הסתובב ומצא את ישיבת חברון, שאל מה החידוש שיש בישיבת חברון? אמרו לו הבחור הזה בקי בתי סדרי מועד וקצת נשים, והבחור הזה בקי בשלש סדרים מועד נשים וניקיון, אמר איזו גאונות יש כאן, הספרדים לומדים לאט לאט וכאן בקיאים, כל מה שתגיד להם יודעים באיזה דף ועמוד, אז הרב למד בשיטה שלהם ועבר אותם). וכשהרב מזכיר את שו"ת ציץ אליעזר, הוא כותב עליו "רב אחאי גאון". פעם רצו להדפיס יביעי אומר מחדש, ואמרו מי שיש לו הערות שישלח להם, אז היה "חכם" אחד ששלח להם הערה, אמר להם רב אחאי גאון לא כתב את שו"ת ציץ אליעזר, הוא כתב את ספר השאלות... איזה טיפש, "רב אחאי גאון" פירושו אחי הגאון, זה לשון כבוד וחיבה.

7. זה חכם אשכנזי לפני מאתיים שנה. בן דורו של הגאון מליסא, עיין יביעי אומר ח"ו סי' מ"ד אות ה'.

8. הרב עובדיה ע"ה שפוסק איזה דבר להיתר, הוא לא אומר טעם אחד, כי אולי משהו ימצא סתירה בטעם הזה ויהפוך הקערה על פיה, לכן הוא מביא טעם אחר טעם, שאם הפלת את זה יש עוד, ואם הפלת את זה יש עוד. אז גם כאן הביא עוד טעם.

9. חי לפני אלף ומאתים שנה. וכתב עליו הראב"ד בספר הקבלה (זה רבי אברהם בן דאוד, לא הראב"ד הרגיל, אלא הראב"ד הלוי, הוא כתב ספר הקבלה ושם מספר מברית העולם ועד ימיו), שלא מצאו בו חכמים אפילו טעות אחת, והכוונה שלא מצאו עליו השגות, אבל בכמה דברים הם חולקים עליו.

שלמא, ותאמר אח"כ את התפילה, היא לא אורכת הרבה זמן. והתפילות האלה **מלאים כיסופים לגאולה, מלאים ממש**. אדם שקורא אותם אי אפשר לו שלא להתרגש, כתוב שם: "וכשם שנשית לישראל את כל עמלם וכו' בזכות מנשה, כן ה' אליקנו ואלקי אבותינו אתה ה' לא תנשנו בגלות החל הזה", אל תשכח אותנו, **אתם יודעים שמי שאומר דברים כאלה כולו אש להבת על הגאולה**, אז אנחנו קוראים את זה כדי שלא נשכח שיבוא הגאול פעם, כי מי הגואל שלנו? ביבי נתניהו? הם מפחדים כל רגע מה יאמרו הגוים, מה תאמר המדינה הזאת, והנה היום הם אוכלים את בשרם מהדעאש הזה ה' ירחם⁴.

היום השמיני למילואים מתי היה?

ח. יש דעה שהיום השמיני של המילואים שהקריבו הנשיאים, זה לא א' בניסן אלא ח' בניסן ככה **אבן עזרא** סובר (בסוף פרשת פקודי ובתחלת פרשת שמיני), הוא אומר שהמילואים התחילו מר"ח ניסן, היה את שבעת ימי המילואים, והיום השמיני זה ח' בניסן. ולפ"ז מה יוצא? שנדב ואביהוא לא נפטרו בר"ח ניסן אלא בח' בניסן, וממילא יום י"ד בניסן זה היום השביעי לפטירת נדב ואביהוא. ובזה מובן דעת רבי עקיבא בגמרא סוכה (כ"ה ע"ב), שאומר כי "האנשים אשר היו טמאים לנפש אדם" (במדבר ט' ו') אלו מישאל ואלצפן שנשאו את גופותיהם של נדב ואביהוא, ולכאורה אם נדב ואביהוא נפטרו בר"ח ניסן א"כ יש להם שבועיים עד י"ד בניסן, וכי בשבועיים לא יכלו להיטור? אלא שסובר כמו הראב"ע שנפטרו ביום ח' בניסן. אבל אנחנו חולקים לפי הדעה של א' בניסן, וזה יום פטירת נדב ואביהוא, וככה מרן (סי' תק"פ ס"ב) כותב, שר"ח ניסן זה נחשב יום תענית הצדיקים כי בו מתו נדב ואביהוא, וזה לפי הדעה הזאת.

נשיאת כפיים בר"ח ניסן

ט. ויש עוד דבר בר"ח ניסן, **שבגרבא לא היו עושים נשיאת כפיים כל יום**, רק בחגים ואולי לפעמים בשבתות, וגם בר"ח לא היו עושים, אבל בר"ח ניסן היו עושים. **רבי כלפון ע"ה** (בית כהונה מערכת הנו"ן אות א') מביא את זה, ונתן טעם לפי שחודש ניסן רובו ימים טובים. אבל נראה לומר טעם יפה שבגמרא (שבת פ"ז ע"ב) כתוב שאחד בניסן נטל עשר עטרות, ואחד מהם "ראשון לברכת כהנים", כלומר ר"ח ניסן הוא היום הראשון בהסטוריה שהיה בו ברכת כהנים, שכתוב בו "וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם" (ויקרא ט"ב כ'), ולכן זכר לדבר הזה נהגו מדורי דורות בגרבא ביום ר"ח ניסן לעשות ברכת כהנים. **ובארץ ישראל יותר טוב, כי עושים כל יום ברכת כהנים, וככה נכון⁵.**

העזת, אמר לו אני רואה עליך שאתה המשיח, אמר לו איך אני המשיח? אמר לו שבתאי צבי זה גימטריא כך וכך, ועשה לו כל מיני רמזים. והוא האמין בצעמו, אז אמרו עליו: "הלך כשליח וחרו כמשיח". אבל מי אמר שחיבר אותו נתן העזתי? אין הוכחות. אמנם יש קצת רמזים שהמחבר היה שבתאי, אבל זה לא מספיק, משום שבאותה תקופה כמעט כל חכמי ישראל האמינו בשבתאי צבי, חוץ מאחד יוצא מן הכלל, רבי יעקב ששפורטש (שהיה דור אחד עשר להרמב"ן), שהוא נלחם בו עד חרמה (והוא היה מפחד, "ציצת נובל צבי" שהדפיסו אותו מכתב יד, הוא כותב: "אני שואל אותם מה ראיתם באדוננו", כי כלומר מה ראו באדון שלהם? איזה נסים ומופתים? אז מעיר שם המהדיר, שבמקור הוא כתב "אדוננו", כי היה מפחד מהם, ורק כשהעתיק לספר החליף את הנו"ן במ"ם וכתב "אדוננו"). אבל כולם האמינו בו, אז כל מי שהאמין בו נפסול אותו? אז רבי עקיבא שהאמין בבר כוכבא שהוא משיח ג"כ נפסול אותו? לא. הספר "ממדת ימים" הוא מלא מוסר. הרב חקרי לב שהיה גאון גדול (סבו של רבי חיים פלאגיא), אומר כשהוא קורא בחמדת ימים הוא מרגיש קדושה. והרב דבליצקי שיהיה בריא אומר: "אני לא יכול לעבור חג בלי חמדת ימים", וכולם אמרו את התפילות שלו. וכל התפילות שאומרים כשמוציאים ספר תורה בחגים, בשבועות וסוכות ושמיני עצרת ושביעי של פסח, כולם לקוחים מהחמדת ימים. אז מה תגיד? שהרב חיד"א לא היה אומר? הרי הדפיסו את המחזוריים עם התפילות האלה בליוורנו בימי הרב חיד"א, והוא היה יודע מזה, ואם היה אומר להם אל תדפיסו או תשמיטו את זה, היו שומעים לו, אבל הוא לא אמר להם, והם הדפיסו ואמרו אותם. וגם רבי יוסף חיים לא החליף את התפילות האלה, אמנם יש לו דברים אחרים שהוא החליף והאריך יותר, אבל לא שמענו קפידא במיוחד על ספר חמדת ימים.

4. וכששופכים לביל פסח את היין ואומרים צ"ץ עד"ש באח"ב, אל תקרי צ"ץ עד"ש אלא צ"ץ דע"ש, תשפוך את הדעאש, שילכו לאבדון כל הרשעים האלה.

5. יש קהלה של גרז'בים בצפת, ששאלו אולי כדאי לעשות נשיאות כפים כל יום? אמרתי להם שהבן איש חי (ש"א פרשת תצוה ה"ד) אמר שכדאי להנהיג את זה בכל מקום, ומרן כתב שמנהג ארץ ישראל שעושים כל יום הוא הכי טוב (עי' סי' קכ"ט ס"א), והגר"א ע"ה אמר שאם היה ביכולתי הייתי מסתובב מעיר לעיר שישאו כפיהם הכהנים בכל יום (עי' בעליות אליהו, דף ט"ז ע"ב בהערה אות א'), ולכן אדרבה תעשו כמו ארץ ישראל, זה לוקח שתיים שלש דקות נוספות, זה הכל. ויש דבר מוזר, האשכנזים שהגיעו לארץ נהגו כמו הספרדים ועשו נשיאות כפים כל יום, אבל בצפת בעירו של מרן האשכנזים לא עושים נשיאות כפים כל יום, למה? הרי אם ארץ ישראל כולה זה ארעא דמרן אז צפת זה אתרא דמרן, זה העיר שלו, אז למה תעשו נגד מרן? אין תשובה על זה, תיקון תשבי יתרו'. אבל פעם אחת הייתי במלון "מוטל" יש מקום כזה, והיו שם אשכנזים, אז היתה להם שאלה, האם נעשה נשיאות כפיים או לא? האם מלון מוטל זה בתוך תחום צפת וממילא לא נעשה, או שזה מחוץ לצפת ונעשה, אמרתי להם תעשו, שהרי כל ספק במנהג אוקמיה אדינא, והדין הוא שצריכים נשיאות כפיים כל יום, וככה כתוב בכל הפוסקים, אז אמנם אתם לא נוהגים לעשות בצפת אבל מי אמר שזו צפת? אבל לפי דעתי אם ישמעו לי,

טעם המנהג להחמיר באורז

י. ולמה הם מחמירים בזה? בגלל שאפשר לעשות קמח מאורז כמו שאפשר לעשות קמח מדגן, ומי שלוקח קמח מאורז לא יודע להבחין בין קמח של חמשה מיני דגן ובין קמח של אורז. ומניין להם החומרא הזאת? הפרי חדש¹⁴ אומר (סי' תנ"ג סק"א) שהמקור לאשכנזים שלא אוכלים אורז, מגמרא פסחים (מ' ע"ב), שם כתוב שרבה מיחה באלה שעושים קדירה בקמח של עדשים, ואמר "איכא דשרי כהאי מילתא בדוכתא דשכיחי עבדי?" כלומר במקום שמצויים עבדים הם לא יודעים להבחין בין איסור ובין היתר, ואם אתה עושה בקמח עדשים יבואו אח"כ ויעשו בקמח חטים, כי הם לא יודעים להבחין ביניהם, שמע מינה שבמקום שיש עמי הארץ צריכים להזהר, ואפילו בקמח שאין בו כלום, שהרי קמח עדשים זה לא מחמשה מיני דגן. והגר"א (שם סק"ד) ג"כ ציין את זה. אז הראשון שגילה את זה הוא הפרי חדש ואחריו הגר"א. וא"כ מה לומדים מכאן? שהאשכנזים החמירו כי היו ביניהם עמי הארץ, אבל היום כולם תלמידי חכמים, ועדיין החומרא נשאר¹⁵.

אסור לאכול אורז בלי הכשר

יח. אבל צריך להזהר לא לאכול אורז בלי הכשר כמו שהיה פעם של "ארזינא", כי פעם הם היו עושים אורז קמח וסולת, ואיפה שהיו אורזים קמח וסולת היו אורזים גם אורז, לא איכפת להם. ובהתחלה היו תלמידי חכמים ספרדים שאמרו אנחנו לוקחים מהם אורז, ואפילו שלא כתוב "כשר לפסח", כי מה שהם לא כותבים זה בגלל שהם לא אוכלים אורז, אבל אנחנו אוכלים אורז. ומה התברר? שאיפה שהם היו אורזים את הקמח והסולת והיתה שם אבקת קמח וסולת, היתה גם אריזת האורז, "במקום אשר ישחטו את העולה ישחטו את האשם" (ויקרא ז' ב'), ולא היה איכפת להם, הם היו אומרים "הרי אנחנו לא אוכלים אורז", אבל זה לא נכון.

אז שלחתי לרב לנדא הראשון, **רבי יעקב לנדא ז"ל** (הוא היה אז בן תשעים פלוס), אמרתי לו זה מכשול גדול, וכי אתה הרב של האשכנזים בלבד? אתה הרב של כולם, ויש פה לפחות ארבעים אחוז ספרדים, הוא ענה לי אתה רוצה שאני אארוז לך את האורז? שלחתי לו שוב, אמרתי לו מחילה לא אמרתי לך שתארוז, אלא שתזהיר אותם שלפחות חודשיים לפני פסח יעשו אורז בחדר לבד, כדי שמי שיאכל יידע שזה אורז כשר, ואין בו תערובת אבקה של קמח, אבל הוא לא ענה לי (והרב עובדיה היה מודע לכל זה, הוא ראה העתק משני המכתבים, ואח"כ שאל אותי אם הוא ענה על המכתב השני, אמרתי לו שהוא לא ענה). אבל אחרי שהוא הלך לעולמו (בן תשעים וארבע נדמה לי), כתבתי לבן שלו **רבי משה לנדא** שיהיה בריא, אמרתי לו תראה יש מכשול גדול תעשה משהו, והוא אמנם לא ענה אבל באותה שנה תיקן את זה, הוא הביא חבילות אורז של "ארזינא" שכתוב עליהם "אין בו חשש חימוץ", הוא לא יכתוב "כשר לפסח" כי אז יבינו האשכנזים שמותר לאכול אורז, אלא כתב "אין בו חשש חימוץ", וממילא הספרדי יאכל והאשכנזי לא יאכל¹⁶, והכל בסדר. אבל יש אורז

14. שהיה ספרדי והיה אוכל אורז בלי ספק. רק אמר (סי' תנ"ג סק"א) שפעם בירושלים בדקו את האורז כמה פעמים, ומצאו ששנאר בו חטה, ומאז נמנעו חלק מאנשי ירושלים מלאכול אורז, אבל זה בתור חסידות.

15. לכן פעם אמרתי לאשכנזים שכשיבא המשיח כולכם תאכלו אורז. כי כבר כולם יודעים, "כי כולם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם" (ימיה ל"א ל"ג), אז גם אתם תאכלו אורז, מה בעיני שיש לכם? אמרו לי אנחנו לא אוכלים אורז, ובחודש אלול אתם קמים לסליחות כל החודש, כי יש לכם הרבה עיונות שאכלתם אורז בפסח, אבל אנחנו רק בעשרת ימי תשובה בלבד, לא יותר מזה...

יש דבר מעניין בספר מקור ברוך של רבי ברוך אפשטיין, זה ספר תולדות חייו, הוא אומר שם שבשנת תרכ"ו ותרכ"ט היה בויילנא רעב גדול מאד, והרבנים הסתפקו אם להתיר אורז בשביל העניים שאין להם מה לאכול, כי הכל היה יקר, ויש שהתירו רק בתנאים מסוימים, אז הוא כותב: "ואני תמיה, הרי רבנו זרחיה הלוי כתב שאוכלים אורז" (הוא היה מזרעו של רבנו זרחיה הלוי, אמנם הר"ה היה ספרדי והוא היה אשכנזי ממשפחת אפשטיין, אבל הוא היה מזרעו). הוא אומר (במקור ברוך פ"א ס"א) חבל שהחלפנו בין בנבנישתי לאפשטיין. ואני מתפלל עלי, למה הבאת את רבי זרחיה הלוי? הרי כל הספרדים אכלו אורז עד היום הזה, וגם מחר אוכלים, "וגם למחר אני קרוא לה עם המלך" (אסתר ה' י"ג), אז מה אתה מביא רבי זרחיה הלוי? לא ראית מר? לא ראית פרי חדש? לא ראית כל הפוסקים? כולם אוכלים אורז.

16. ובזכות זה הוא זכה שאח"כ עם כל המלחמה האיומה שהיתה עליו בבני ברק (זה עיר שכולה מלחמות, מלחמות ה'), אם הוא יהיה רב העיר, הוא חבדי"ק וכו', אז אמרתי הוא היגן על הספרדים והציל אותם מאיסור חמץ, א"כ מגיע לו שנגן עליו. וכשהיה איזה כנס לטובתו, והזמינו רבנים ספרדים (והם היו מפחדים, אמרו מי יכניס ראשו בין ארי ולביאה), אז אמרו לי לבוא, אמרתי להם: "אני בא", כי אנחנו חייבים לו תודה, על שהציל את הספרדים מלהיכשל באיסור חמץ. ושבו לפני כן בתפילה ביום שבת, אני רואה לפני מוסף שכתוב: "לא נפל דבר אחד מכל דברו הטוב אשר דיבר ביד משה עבדו", ואני שם לב שהמלים "לא נפל דבר אחד" ר"ת לנדא, מ"ל ד"ברו ר"ת מרא דאתרא, ומי אמר איזה מרא דאתרא. לנדא? אולי האבא? "ביד משה עבדו", זה רבי משה לנדא. הוא לא נפל ולא יפול, והוא זכה בהפרש של ארבע מאות קולות, ונעשה הרב של העיר. ולא זו בלבד, אלא הכשרים אחרים לאט לאט ירדו. צריך לדעת שמי שהוא דואג לכל הקהילה שלו, הקב"ה דואג לו ושומר עליו.

אמרי", מים שלנו - לנו כל הלילה, דהיינו ששאבו אותם מהבאר או המעיין לפני בין השמשות, ונשארו כל הלילה וממילא התקררו, זה מה שהתכוונתי. אבל למה הגמרא מספרת סיפור כזה? הרי אלה בטלנים וטיפשים שלא יודעים פירוש "מים שלנו", ובשביל מה לספר את זה?

ג' טעמים למה נזכר סיפור זה בגמרא

יד. אז יש שלשה טעמים. **טעם אחד**, ללמדנו שהיה מסביר להם את ההלכות בלשון הקודש, ולא בארמית, שהרי הם דיברו בארמית אבל הלכות אמרו בלשון הקודש. ולא כאלה שנותנים הלכות באידיש, בשביל מה באידיש? הרי היום כולם מבינים עברית, הם אומרים שאבות אבותיהם דיברו באידיש, אבל אבות אבותיהם דיברו בעברית¹⁰. **וטעם שני**, ללמד שצריך אדם להסביר יותר את הדברים שלו שלא יטעו בהם, והוא היה צריך לומר להם "מים שלנו כל הלילה", ואז אף אחד לא יחשוב שהכוונה מים שלו¹¹. **וטעם שלישי**, שלמדנו מהגמרא עד כמה היתה אמונת חכמים, שאף אחד לא קם לרב בשעת הדרשה, ושאל אותו: מאיפה באו המים שלך? מגן עדן? מארבעה נהרות? פישון גיחון חידקל פרט? מה יש במים שלך? יש לך מים מיוחדים מתחת האדמה? לא שאלו אותו, אלא הרב אמר "מים שלנו" אז "איינו כולי עלמא חצבייהו ואמרו ליה הב לן מיא". היתה להם אמונת חכמים, היה כבוד לתורה, כבוד לחכמים, וככה צריך להיות.

אכילת אורז בפסח

טו. אורז מותר בפסח. חכמים כולם התיירו אורז בפסח. בגמרא (פסחים ק"ד ע"ב) כתוב שהיו שמים בקערת הסדר שני תבשילין, סילקא וארוזא (ואנחנו שמים זרוע וביצה), סילקא זה תבשיל של תרד¹², וארוזא זה אורז. והגמרא (שם) אומרת: "שמע מינה דלית דחייש להא דרבי יוחנן בן נורי, דאמר אורז מין דגן הוא וחייבים על חימוצו כרת", רבי יוחנן בן נורי היה אחד מגדולי התנאים, והוא סובר שהאורז זה מין דגן כמו חמשה מיני דגן, וכשהוא יתחמץ חייבים עליו כרת, אבל אין מי שחושש לו, ככה הגמרא אומרת¹³. הטור היה אוכל אורז (ריש סי' תנ"ג), הרא"ש היה אוכל אורז (פסחים פ"ב סי' י"ב), רבנו ירוחם היה אוכל אורז (ג' ח"ג דף מ"א ע"א, הובא בב"י שם).

חומרת האשכנזים שלא לאכול אורז

טז. ומתי התחילה החומרא שלא לאכול אורז? בערך באותה תקופה, אבל לא התפשטה אצל האשכנזים רק יותר מאוחר, הגהות מיימוניות (שהיה תלמידו של מהר"ם מרוטנבורג, כמו הרא"ש), מזכיר בחיבורו על הלכות חמץ ומצה (פ"ה ה"א), שיש מחמירים באורז וקטניות. ויותר מאוחר מהר"ל (מנהגים הלכות מאכלות אסורות בפסח אות ט"ז והובא בשע"ת שם סק"א) תופס את זה, וזה נמשך שש מאות שנה עד היום.

10. הרב עובדיה שהיה במצרים היה נותן שיעור בעברית, באו אנשי הבולשת המצרית, אמרו לו: למה אתה מדבר בעברית? כנראה אתה אומר להם איפה להחביא את הנשק, אמר להם איזה נשק? פתחו את הבית והתחילו לחפש, אמר להם בואו נראה לכם את הנשק, הראה להם את הספריה, אמר להם זה הנשק שלי, כאן יש נשק. איזה נשק? זה תורה, זה הרמב"ם, הרמב"ם זה נשק? ולמה אתה מדבר איתם בעברית ולא בעברית, הרי היה יודע ערבית טוב מאד, אמר להם זו השפה שבה ניתנה לנו התורה, הקב"ה דיבר איתנו בעברית, ולכן אני מעביר אותה בעברית אז הלכו. והנה הוכחה לזה מהגמרא הזאת, שהרי היה יכול לומר להם "מיא דבייתו", ואף אחד לא היה שואל שאלות, אבל אמר להם "מים שלנו".

11. רבי יוסף חיים ע"ה יש לו ספר על פרקי אבות שכתב בילדותו, נקרא "ברכת אבות" (ויש לו ספר אחר על פרקי אבות שכתב בזקנותו, "חסדי אבות"), ראיתי אותו בחו"ל, ושם הוא אומר שהדרשן הזה עשה טעות, מה הטעות? הוא אמר מים "שלונו" מלעיל, והיה צריך לומר מים "שלנו" מלרע. אבל אבא ע"ה אמר אין דבר כזה, כי "לנו" בלשון לינה זה ג"כ מלעיל (כי זה פועל "לין" נחי ע"י, כמו שאומרים שרו, קמו, וכל אלה נחי ע"י ואומרים אותם מלעיל, לכן גם כאן צריך להיות "שלנו" מלעיל), אז אין הבל.

12. בעברית שלנו אומרים "בקילא", וזה טעם טוב מאד, רק שנמנעו לעשות אותו בגלל החשש של התולעים, אבל היום אפשר להשיג תרדין של גוש קטיף וכד', ופעם בשנה לקראת ראש השנה, מביאים את זה ואומרים שיסתלקו אויבינו ושונאינו וכל מבקשי רעתנו, זה סילקא.

13. היה מעשה ביהודי מג'רבא, **רבי מרדכי חדאד ז"ל**, שנסע באונייה עם הרב יהושע אברמוביץ (הוא היה מנהל הג'וינט והיה תלמיד חכם. היה תלמידו של הרב אליהו דסלר, ואמר לו אתה יש לך מח פיננס אז תעזור לישיבות, והיה עוזר. פעם הוא בא לישיבה, אמר יש לכם שיטה מיוחדת אני רוצה לראות אותה, אז שלחנו לו ספר "דרכי העיון", והוא שלח כסף בצורה מכוונת), אז הם אמרו בא נלמד דף יומי, והדף היה ברכות (פ"ז ע"א), ושם כתוב "רבי יוחנן בן נורי אומר אורז מין דגן הוא וחייבים על חימוצו כרת", אמר לו אתה רואה, אתם אוכלים אורז בג'רבא, אמר, רבותינו בג'רבא לא הכירו את הגמרא הזאת, מה נעשה עכשיו? הם אכלו חמץ והתחייבו כרת, אנחנו ורבותינו ורבות רבותינו עד היום. אז בא אלי כולו רועד, איך אכלנו אורז? אמרתי לו תירגע הוא צוחק עליך, הוא רצה לראות אם אתה בקי בגמרא פסחים, פתחתו לו בפסחים (ק"ד ע"ב), ושם כתוב "לית דחייש להא דרבי יוחנן בן נורי", כלומר זו דעת יחיד והלכה לא כמותה.

אחר שמביאים ממנו שקים גדולים ממקומות שאין בהם שום חשש, מהודו למשל שאוכלים שם אורז.¹⁷

לבדוק טוב את האורז

יט. לכן האורז כשר רק צריך לבדוק אותו יפה. הרב פעלים (ח"ג תנ"ח ס"ל) מספר, שהיו כולם אוכלים אורז בבגדאד, אבל פעם אחת בשמיני של פסח, הנשיא של הקהלה הזמין את כל הציבור לעשות שמחה גדולה, והיו שם צלחות מוכנות, והנה פתאום רואים איזו חטה אחת שעומדת בראש התבשיל למעלה, כמו שאומרת "חזו דאתא" (כתובות ב' ע"ב), אני נמצאת פה, והחטה התבשלה עם האורז, אז זרקו את כל האורז ואת הכלים ואת הכל, ומאז הרבה בעלי בתים נמנעו מלאכול אורז.

לבשל אורז לספרדי בפסח

כ. ויש לו דיון בבן איש חי (פרשת צו אות מ"א) על אדם שאינו אוכל אורז והוא משרת אצל בעל הבית, האם יכול לבשל לו אורז ביום טוב, או שאסור לו כי בשבילו האורז הזה אסור באכילה, והרב מחמיר. אבל יש הרבה שמקילים בזה (ע"י כה"ח ס"י תנ"ג אות ט"ז), כי הוא לא אוכל אלא רק מבשל בשבילו, אז מה איכפת לך?¹⁸

אדם ואשתו זה דבר אחד

כא. "ושמחת בחגך ואתה ובנך ובתך ועבדך ואמתך" (דברים ט"ז י"ד). המשכילים תמיד מחפשים עלילות, הם אומרים הנה כאן התורה אומרת: "אתה ובנך ובתך ועבדך ואמתך", ואיפה האשה? לא כתוב "אתה ואשתך", אז האשה לא שווה. המדרש (תנחומא פרשת ראה י"ח) אומר: ארבעה כנגד ארבעה, אומר הקב"ה אם אתה משמח את שלי אני משמח את שלך, מה הפירוש? כתוב אח"כ (שם) "והלוי והגר והיתום והאלמנה אשר בשעריך", אלה הארבעה של הקב"ה, הלוי כי אין לו נחלה אז תשמח אותו, והגר זה גר צדק, והיתום והאלמנה, ולעומתם יש לך את הארבעה שלך, בנך ובתך ועבדך ואמתך, ואילו האשה לא מופיעה כאן. אז מה התשובה לזה? **היעלה על הדעת שהקב"ה יזכיר את הבת ואת האמה שזו שפחה כנענית¹⁹, ולא יזכיר את האשה? וכי אשתו של אדם גרועה יותר משפחה כנענית? אלא אשתו כלולה במלה "אתה", כי הוא ואשתו שניהם דבר אחד**, כמו שכתוב "זכר ונקבה בראם ויברך אותם ויקרא את שמם אדם" (בראשית ה' ב'), שניהם ביחד הם אדם אחד, והזהר (ויקרא דף ז' ע"ב) אומר: "אדם בלי אשה פלג גופא"²⁰. כי אדם ואשתו זה דבר אחד, הם נקראים "אדם", ולכן שהתורה אמרה "אתה" זה כולל את האשה.²¹

לשמח את האשה בחג

כב. ולכן הגמרא (פסחים ק"ט ע"א) אומרת: שאדם צריך לשמח את האשה ולקנות לה בגדי צבעונין, תכשיטים, לחג, צריך לשמח אותה. ולפעמים אנשים עושים כל מיני חכמות, למשל בראש השנה הולכים לאומן, ומשאירים את האשה ערום ועריה (ועשו רמז: אלול"ר ר"ת אני לאומן ואשתי לחמותי), ככה עושים? צריך לדאוג לאשה ולקנות לה.

17. ושלש מהעולם אוכל אורז, ככה אבן עזרא כותב (בפירושו לדניאל פ"א ט"ו). והאורז הוא מזין ומשביע, ולכן לפי דעתי אם אדם עשה קידוש ואחריו אכל אורז, זה נחשב לו סעודה, וכי האורז הוא לא סועד? הרא"ש (ברכות פ"ה ס"ח) אומר שהאורז היה ראוי לברך עליו על המחיה, רק כיון שאינו גדל בארץ ישראל לכן תיקנו לו בורא נפשות, אבל למעשה הוא מזין ומשביע. והוא לא פחות מתמרים שכתב המגן אברהם (ס"ר י"ח ס"ק כ"ה, וע"י להפמ"ג באש"א שם ס"ק י"א) שאפשר לצאת בהם ידי סעודה. איבנו ר'ענו ז'נונר ר"ת ארז.

18. והוא לומד מזה עוד משהו (שם), שאם ביום טוב אדם אכל בשר ואין שש שעות עד סוף היום שיוכל לאכול חלב, והוא רוצה לבשל חלבי בשביל משהו אחד, הרב אומר אסור, כיון שהוא לא יכול לאכול מהחלב הזה, כי הוא אכל בשר לפני חצי שעה ואין לו זמן שש שעות אז אסור. אבל גם בזה דחו דבריו, והרב עובדיה (הליכות עולם ח"א שם) אומר, הרי הוא מבשל בשביל משהו אחר, וזה דבר שהוא מותר רק שהוא מחמיר, אז מה איכפת לי אם הוא מחמיר באורז או שהוא צריך לחכות שש שעות.

19. "עבדך ואמתך" שכתוב כאן הכוונה לעבד כנעני ושפחה כנענית, כי כל "אמה" סתם בתורה זה שפחה כנענית, כמו "מהם תקנו עבד ואמה" בפרשת בהר סיני (ויקרא כ"ה מ"ד).

20. ואת זה ישמעו כל מאות אלפי הרווקים במדינה, והם דוחים ודוחים ואח"כ מתחרטים. היה אחד בן חמשים וארבע שרוצה לקחת אחת בת שמונה עשרה, נו מה יעשה? איך אפשר לעשות דבר כזה? אולי ישליש שנותיו, יחלק אותם לשלש, וזה יהיה שמונה עשרה, אבל הוא בן חמשים וארבע, אז תמצא אחת שמתאימה לך, למה נכשלים עד כדי כך? זה אסור.

21. יש אחת שמה שולמית אלוני, שכל הזמן נלחמה על זכות האשה, ופעם ראיתי רשימה של כל הספרים שלה, (לא בשביל לקנות אותם רק ראיתי שהזכירו אותם), והספר החמישי שלה (נדמה לי) שמו: "גם האשה היא בן אדם", כי לא ידענו שהאשה בן אדם עד שחידשה לנו הגאון הגדול במאה העשרים... טיפשה שכמותה, התורה אמרה: "ויקרא את שמם אדם", לא שהאשה בן אדם אלא היא ובעלה ביחד זה אדם אחד.

לקנות בשר בהמה לחג

כג. שמחת החג מצוותה בבשר ויין. ופעם הרב עובדיה ע"ה אמר, שהוא דיבר עם מישהו שלא אוכל בשר בחג, ואמר לו צריכים לאכול בשר, והוא אמר לו אני אוכל עוף, אמר לו הרמב"ם כתב "בשר בהמה". אז שאל אותי הרב גינזבורג שיהיה בריא (מהיישוב עומר, על יד באר שבע), איפה הרמב"ם כתב בשר בהמה? חיפשתי בהלכות יום טוב, והוא כתב (שם פ"ו הי"ח) "בשר" סתם. אבל זה נמצא בהלכות חגיגה (פ"א ה"א), שם הרמב"ם כותב "אין שמחה אלא בבשר בהמה". לכן אדם צריך לקנות בשר בהמה דוקא.

להקפיד על בשר חלק

כד. ולא יקח כל בשר, אלא יקפיד שיהיה רק חלק. ופעם בשר חלק היה יקר מאד, עד שהרב עובדיה ע"ה הוזיל אותו, והוריד אותו עד לדיוטא תחתונה, הוא התחיל בזה עד שהרבה עשו כמוהו. ויש הרבה חלקים שהם כשרים, החלק של הרב לנדא זה בסדר (ככה אומר הרב עמאר), ויש חלק של הרב מחפוד, חלק של עטרה, כל מיני חלקים. ויש מוציאים לעז ואומרים שחלק של עטרה זה רק לספרדים, אבל לאשכנזים לא, זה לא נכון, כי הרב עובדיה בזמנו אמר אחרת, הוא אמר שאנחנו בחלק שלנו חוששים לכל הדעות, וכל דבר שיש בו מחלוקת עושים כדי שיהיה כשר לכל בית ישראל. אז תיקח חלק ותכבד את החג, והקב"ה יכבד אותך בכפלי כפליים, "ושמחת בחגך", תשמח.

לתכנן את הנקיון של פסח

כה. הנקיון של פסח, כדאי לשבת הבעל ואשתו או שהאשה לבד, ותעשה תכנית, ביום פלוני לנקות חדר פלוני, וביומיים חדר פלוני וכו', ותשאיר בסוף הימים לפני פסח, שלשה ימים של מנוחה, למה? שאם היא שכחה משהו תוכל לעשות אותו בצורה מסודרת, ולא תהיה בלחץ, שאח"כ בליל פסח היא תגיד בהגדה: "ואת לחצנו זה הדחק, כמו שנאמר וגם ראיתי את הלחץ אשר בעלי לוחץ אותי"... לא כתוב ככה, אלא "אשר מצרים לוחצים אותם", לכן אל תלחצי, כל דבר תעשי אותו בזמן, ואז יהיה לך זמן לקנות דברים ולהחליט מה לקנות, אבל לא להיות לחוצים, וכי זה הכבוד של החג? אם יש לך מלך שבא להתארח אצלך אתה עושה בלחץ? ואז כשהוא יבוא תגיד לו רגע שוטפים עכשיו תחכה בחוץ? לכן לתכנן את הכל כמה ימים לפני פסח, כדי שהכל יהיה מסודר.

אכילת חמץ בימים שלפני פסח

כו. בימים ובלילות שלפני פסח לא להסתובב עם חמץ בבית. ואנחנו רגילים בשבת הגדול לאכול במטבח, ונזהרים שאף אחד לא יצא ולא יקח ספר, ולילה לפני פסח אוכלים במדרגות בישיבה, ואז כשאתה אומר בפסח "אדם יראה את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים", אתה באמת מרגיש שיצאת ממצרים, כי אתמול אכלת במדרגות ברצפה, ועכשיו אתה אוכל בתענוג, עם מטות זהב וכסף, יושבים מסובין וכו', זו שמחה.

שהחיינו על פרי חדש לפני הבדיקה

כז. יש מצוה לקחת פרי חדש בליל בדיקת חמץ. פרי חדש שיש לנו בארץ ישראל הוא זרזי מאד, פעם היה רק פרי אחד עכשיו יש שניים או שלשה (שסק, אבטיח), והגמרא (כתובות ק"ב ע"א) אומרת: למה ארץ ישראל נקראת ארץ הצבי? כמו הצבי שהוא קל וממהר כך ארץ ישראל קלה לבשל פירותיה. והשק מגיע בערב פסח²², למה הוא מגיע? כי הפרי חדש (ס"ל ת"ב) סובר שראוי לברך שהחיינו על הבדיקה, שהרי מה הסיבה שלא נברך שהחיינו? הרי המצוה הזאת היא באה משנה לשנה. ונתנו בזה טעמים חלשים מאד, אחד אמר שלא מברכים שהחיינו על שריפה של לחם, אבל הרי זה מצוה והתורה אמרה "תשביתו שאור" (שמות י"ב ט"ו), אז למה לא נברך שהחיינו? ואחד אמר מפני שברכת שהחיינו בליל החג בקידוש פוטרת למפרע את שהחיינו של אתמול, אבל מה זה שייך? ממתי שהחיינו למפרע? לכן הרב פרי חדש אמר לברך שהחיינו על הבדיקה, ושצריך לנהוג ולהנהיג בכל מקום לברך. אבל איך נעשה? לנהוג נגד מרן? אי אפשר. אז יש מי שאמר לקנות בגד חדש, אבל בגד חדש בשעת הבדיקה אתה יכול ללכלך אותו עם השעוה וכו', לכן באו האחרונים ואמרו נביא פרי חדש ונפטור את הבעיה, הילדים יכולים לאכול אותו קודם, אבל בעל הבית יקח פרי חדש לפני הבדיקה, ויברך עליו בורא פרי העץ ושהחיינו (ואם זה אבטיח אז יברך בורא פרי האדמה ושהחיינו), ואח"כ יתחיל לבדוק.

22. ופעם אחת ביום י"ג בניסן בבוקר הלכתי לחנות ואין שסק, הלכתי שוב בצהריים אין שסק, ובערב הגיע השסק.

שלא לאכול כזית מהפרי חדש

כח. אבל אל תאכל מהפרי כזית, כי אם תאכל כזית תהיה צריך לברך אחריו ברכה אחרונה, ואז זה הפסק בין שהחיינו של הפרי לשהחיינו של הבדיקה, לכן תברך שהחיינו ותאכל קצת, ותברך "על ביעור חמץ" ותתחיל בדיקה מיד, וממילא ברכת שהחיינו חוזרת גם על מצות ביעור חמץ.

הנוסח "כל חמירא דאיכא ברשותי"

כט. כשאומרים הנוסח "כל חמירא דאיכא ברשותי" וכו', לא צריך לומר כל חמירא "וחמיעא". ויש פוסקים שאמרו שהרי חמירא זה כמו "כמירא" בערבית ופירושה שאור, וחמירא זה חמץ, אז צריך לומר את שניהם. אבל לא, המלה "חמירא" היא כוללת גם שאור וגם חמץ, ככה כותב הרמ"א (סי' תל"ד ס"ב)²³. ויכול להיות שאם אומר בעברית, אז צריך לומר "כל חמץ ושאור", ואם אומר בערבית אז צריך לומר "כמיר ומכמר", אבל אם אומר בארמית אז "כל חמירא" מספיק, כי זה כולל גם שאור.

מנהג הנחת פתיתי חמץ לפני הבדיקה

ל. יש נוהגים לשים עשרה פתיתים בבית, וככה המנהג ע"פ האר"י (פרי עץ חיים שער כ"א סוף פ"ה). אבל יש הרבה שמתנגדים לזה, רבי כלפון (ברית כהונה מערכת הבי"ת אות ט') התנגד לזה, למה? כי בעל הבית יבדוק רק לחפש את הפתיתים, ותבא הילדה שלו תגיד לו אבא מה אתה מחפש? קח את הפתיתים, הנה הם עשרת בני המן, וככה יסיים את הבדיקה. גם החכם צבי היה נגד זה (עי' מר קציעה סי' תל"ב), וגם הגר"א היה נגד זה (בביאוריו לסי' תל"ב). וגם הרמ"א (שם ס"ב) אומר שאם לא נתן לא עיכב. אבל נוהגים לעשות את זה, רק לא כדאי לפזר אותם, כי אם מפזרים אותם יכולים הילדים להעביר אותם ממקום למקום, או שיכולים להוסיף עוד פתיתים, כי הם ראו שאמא שלהם פיזרה אותם, אז הם ג"כ יקחו עוד ויפזרו ויחשבו שזה מצוה, ואתה לא יודע שיש לך עשרים פתיתים בבית לא עשרה, אז מה תעשה? לכן צריך לרזז אותם במקום אחד, וככה נהגנו. וזה גם מבחן לבעל הבית אם הוא בודק ברצינות או לא. רק שלא לשים לו אותם בפינה שאף אחד לא יחשוב עליה, כמו מאחורי הספרים, מאיפה הוא יכול לדעת? יוציא את כל הספרים? לא.

לבדוק במתינות וברצינות

לא. ובעל הבית יבדוק במתינות. הרב פינסון ע"ה היה בודק עד חצות הלילה, היה לו בית ובית ספר וישיבה, והיה בודק את כולם, ואומרים שהיה גומר עד חצות הלילה. אז צריך לבדוק במתינות, איך אמר הרב חיד"א אדם לא ילך בבית לארכה ולרחבה, ויאמר כל חמירא כמו לחש, כי זה לא לחש, אלא צריך לבדוק בכל הרצינות.

בדיקת המקרר

לב. גם את המקרר בודקים. והרב דבליצקי שיהיה בריא אומר לבדוק בעדינות, כי לפעמים בעלת הבית אומרת אני ניקיתי וסידרתי אותו, ואתה מלכלך אותו עם השעווה, ואז מתחילים מריבות, אז אל תבדוק את זה ממש, רק תסתכל, כי לפעמים קורה שיש שם משהו לא כשר²⁴, לכן צריך לשים לב. וכל דבר שהוא לא כשר לפסח, אל תאמר הרי יש בו רק סוכר, מאיפה אתה יודע מה יש בו? ולכן אם יש שם ארטיקים וכדו', ביום י"ג בניסן לגמור את הכל, ולא להשאיר שום דבר.

ויסקי וקפה

לג. הויסקי אסור בפסח, וצריך לדעת שמי שמשאיר ויסקי ולא מוכר, אח"כ צריך לשפוך אותו, וכן על זו הדרך בכל הדברים שהם אסורים. אבל יש דברים שהם רק חשש בעלמא כמו קפה וכדו', אז ישים אותם בפינה, ויכתוב עליהם "חמץ" ולא להשתמש בהם.

23. ויש מלה בהרמ"א שם שהתקשו בה האחרונים, הוא אומר "ואם אמרו בלשון הקודש כל חמירא, כולל חמץ ושאור", וכי "כל חמירא" זה לשון הקודש? הרי זה ארמית, אז התקשו בזה המפרשים. וברכי יוסף (שם סק"ג) אומר שהרמ"א קורא לארמית "לשון הקודש", והביא חכם אחר שג"כ פירש ככה. אבל אני מצאתי פנינה, בשו"ת הרמ"א (סי' קכ"ח לקראת הסוף) הוא אומר, אני קורא לארמית לשון הקודש. כי היא קרובה ללשון הקודש, וגם היא ניתנה בסיני. וא"כ פשוט מאד, וכונתו שאם אמר כל חמירא בלשון הקודש זה כולל הכל.

24. פעם הילדים קנו כמה ארטיקים לכבוד יום ההולדת שלי (עוד לא היה חם בחוץ אבל קנו ארטיקים), והנה ביום ערב פסח מצאנו את הארטיקים במקרר, והם לא כשרים לפסח, אמנם יכול להיות שאין בהם כלום, אבל הם לא כשרים לפסח, איך אפשר לאכול אותם? אז לקחנו ושרפנו אותם.

חישוב סוף זמן אכילת חמץ

לד. אכילת חמץ בבוקר עד שעה: 10:02. והרבה מסתכנים בחשבון של אכילת חמץ, ויש בזה ארבע דעות (כתבתי אותם בפניני הפרשה פרשת שמייני), אבל אני אומר בקיצור מה שצריך לעשות: מחשבים את אורך היום מעלות השחר עד צאת הכוכבים של רבנו תם²⁵, ואין מחשבים? קודם כל צריך לדעת שהרגע של חצות היום הוא שזה בכל הלוחות, בשאר הדברים תמצא כל מיני דעות, מתי עלות השחר? יש דעות בלי סוף (ופעם מניתי שבעים ושנים דעות), יש אומרים ארבעה מלין לפני הזריחה, ויש אומרים חמשה מלין, וכמה זה מיל? יש אומרים שמונה עשרה דקות, ויש אומרים עשרים ושנים וחצי דקות, וכן על זו הדרך, ומתי הזריחה? יש אומרים בתחילת הזריחה, ויש אומרים בסוף הזריחה, ויש אומרים זריחה אסטרונומית²⁶. אבל זמן חצות היום הוא שזה לכולם, וא"כ אחרי שתחשב את הזמן מחצות היום עד הזריחה האסטרונומית, תראה מתי עמוד השחר (כתוב בלוחות שלנו וזה ע"פ המעלות וכו'), ותבדוק כמה הפרש יש בין עמוד השחר עד הזריחה האסטרונומית, ואת ההפרש הזה עליך להוסיף מהשקיעה עד צאת הכוכבים, ואז יהיה לך ביד יום שלם, וזה אורך היום מעלות השחר עד צאת הכוכבים. ואח"כ תחלק אותו לשנים עשר חלקים, ועד ארבעה חלקים שזה שליש היום יהיה מותר לאכול חמץ, ועוד שעה אחת זמנית יהיה מותר ליהנות, כלומר לתת לבמה לחיה ולעופות.

מכירת חמץ בזמן איסור אכילה

לה. ואפשר אז גם למכור את החמץ. אבל לא כדאי למכור ברגע האחרון, כי אולי הרב יאמר לך שכבר הגוי הלך ליפו, מה תעשה לו? לך תחפש אחריו? אמנם יש עושים הסכם איתו שיוכלו אח"כ להוסיף, אבל לא כדאי לעשות את זה, אלא עושים את המכירה יום קודם, ולא יכנס ללחץ.

מי שעוזב את הבית בפסח

לו. אדם שעושה פסח במקום אחר, ישאיר לפחות חדר אחד שלא ימכור אותו ויבדוק אותו בעצמו בליל ארבעה עשר, כדי שיקיים מצות ביעור חמץ, ושאר החדרים יסגור אותם ולא יעשה שם פסח.

משחת שיניים חדשה לפסח

לז. לנקות את השיניים ולקנות משחת שיניים כשרה לפסח. ולא לסמוך על זה שהמשחה נפסלה מאכילת כלב, כי עושים בה ריח וטעם כ"כ טוב שאי אפשר לדעת, לכן תיקח לך משחת שיניים כשרה לפסח, מה יקרה לך? ואח"כ תוכל להשתמש בה עד תמוז.

תרופות בפסח

לח. בתרופות אסור להחמיר. פעם אחד האחים לא הרגיש טוב, אז אבא הלך לרופא שמו ד"ר כלפון (אבא שלו היה ת"ח שמו רבי יום טוב כלפון), והוא נתן לו כדורים, אז אבא

25. ואם תקשה והרי כל השנה אנחנו לא קוראים ק"ש כמו צאת הכוכבים של רבנו תם, אלא רק שלש עשרה דקות ומקסימום שמונה עשרה דקות אחרי השקיעה. התשובה היא, לא שבכל השנה אנחנו חולקים על רבנו תם, שהרי זו גמרא מפורשת (פסחים צ"ד ע"א) שיש ארבעה מלין מהשקיעה עד צאת הכוכבים, אלא הגר"א (בביאוריו לסי' רס"א ס"א) מסביר ככה: מה שכתוב בגמרא (שם) ארבעה מלין, זה לפי המציאות שכל השמים מלאים כוכבים, וכמו בעמוד השחר, שלפני עמוד השחר השמים זרועים כוכבים, והכל חושך ואפילה (הזהר (פרשת וישלח דף ק"ע ע"א ועוד) אומר שעמוד השחר זה "קדרותא דצפרא", כלומר שחרות של הבוקר, "שחר" זה מלשון שחרות, שחור), וא"כ סוף היום מדין ההלכה זה שלשה כוכבים וכבר נקרא לילה, אבל לילה אמיתי זה שכל השמים מלאים כוכבים, וזה רק כעבור ארבעה מלין. וא"כ כיון שכאן חייב שהמרחק בין עמוד השחר עד חצות היום, יהיה בדיוק כמו המרחק בין חצות היום עד צאת הכוכבים (כי התורה אמרה שחצי היום מותר וחצי היום אסור, וחכמים הוסיפו על חצי היום שעה או שעתיים קודם, וא"כ כל החשבון של החמץ הולך ע"פ חצות היום), לכן צריך לחשב כמו צאת הכוכבים של רבנו תם, כי אם נחשב כמו צאת הכוכבים של הגאונים זה לא אותו מרחק.

ופעם לא חישובנו ככה (בשנת תשכ"ב קרוב לחג הפסח, הייתי נותן לתלמידים מבחנים עם תרגילי חשבון, תגידו תרגילי חשבון במקום גמרא? לא, אלא תרגילים של שעות עמוד השחר והשקיעה וצאת הכוכבים, אז הם היו מחשבים ואם עושים טעויות הייתי מותקן להם), אלא היינו מחשבים לפי צאת הכוכבים של הגאונים, דהיינו שלש עשרה דקות וחצי אחרי השקיעה. אבל אחרי שנים, בשנת תש"ל, אבא כתב את התשובה שלו על הנץ החמה (שו"ת איש מצליח ח"א חת"ח סי' ט"ו), ואמר לי שלא ככה מחשבים, כי ע"פ היד אפרים (סימן תמ"ג) החשבון הוא אחרת.

26. ולא לפחד מהמלה "אסטרונומית", זה כ"כ פשוט, מה זה אסטרונומית? הרי במזרח יש לנו הרי מואב שהם מעבכים בעדנו מלראות את השמש, והיא לא תיראה עד שתעלה מעל ההרים, אז עושים חשבון אילו לא היו הרים (אם לסבתא היו גלגלים...) מתי השמש היתה נראית, וזה הכוונה אסטרונומית. אז איך נדע? נחשב מחצות היום עד השקיעה, שהרי השקיעה היא בים התיכון, ושם אין הרים ואין שום דבר, וא"כ הזמן שמחצות היום עד השקיעה הוא מדויק, אז אותו חשבון צריך להיות גם אחורנית, דהיינו מחצות היום למפרע עד הזריחה האסטרונומית.

מלאכים באים לבתי ישראל בפסח

מא. יש קטע כ"כ יפה שקוראים לפני ההגדה, "פקודא בתר דא", לקוח מרעיא מהימנא פרשת בא (דף מ' ע"ב), **שם כתוב שמלאכי השרת מסתובבים מבית לבית בליל פסח**, ובאים אח"כ לקב"ה ואומרים לו: תודה על העם הנפלא שיש לך בעולם, שכולם עושים פסח באותו לילה, לא אחד ביום זה ואחד ביום אחר, ואפילו שהם מפוזרים בכל העולם הם עושים את זה. **אני הרגשתי את הזוהר הזה בליל פסח הראשון שהייתי בארץ**, בשנת תשל"ב²⁹, אחרי שגמרנו את התפילה בבית הכנסת "בית רחמים" בפרדס כץ, אז חזרתי הביתה לקרית הרצוג, וכל הדרך אני שומע את ההגדות, פעם בנעימה תימנית, ופעם בנעימה מרוקאית, ופעם בנעימה אשכנזית, אבל כולם אומרים את אותו נוסח, רק שאחד אומר "הא לחמא", ואחד אומר "הא לחמא", ואחד אומר "הא לחמא", אבל כולם אומרים אותו דבר, לחמא עניא די אכלו אבהתא וכו', איזה יופי, זה היה כמו סימפוזיה של שירים, היתה הרגשה נפלאה.

"זמן חירותנו" – מיצר הרע ומאומות העולם

מב. אנחנו אומרים במזמור של פסח (תהלים ק"ז): "הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו", "אימרו גאולי ה' אשר גאלם מיד צר, ומאוצות קיבצם ממזרח וממערב מצפון ומים", בדור הזה אנחנו מבינים את זה, רק חבל שיש בינינו שנאת חנם, לוקחים דבר קטן ועושים ממנו רעש גדול, חייל שבסה"כ אולי עשה שגיאה, אבל הרעש הזה מיותר לחלוטין. הקב"ה יתן לעם ישראל בינה ושכל, שיידעו שכמה שיחניפו לאומות העולם לא יעזרו להם כלום, להשתחרר מאפטרופוסות שלהם, חג הפסח זה "חג החירות", זמן חירותנו, נשתחרר מיצר הרע, נשתחרר משעבוד מלכויות, ונזכה לגאולה שלימה במהרה בימינו, אמן ואמן.

29. יומיים לפני כן לקחתי איזה עיתון, אמרו לי שהוא בסדר, אז קראתי וראיתי כל מיני הבליים והבלי הבליים, חששתי שהוא יכתוב משהו על יציאת מצרים, וכתב תשל"ב ר"ת תבוסה ש'למה לישראל ב'מהרה, משוגע הבן אדם הזה, משוגעים העיתונאים, הם רשאים לכתוב כל מה שרוצים שטויות והבליים, הם לא שוים פרוטה אחת, אסור להכניס עיתונים כאלה לבית. אבל אז לא הכרנו. מה לעשות.

אמר לו: אל תתן לו כדורים, תתן לו זריקות, אמר לו: זריקות? זה אנטיביוטיקה, אתה עושה דבר מוזר, אתה מגרש זבוב עם גרזן, זבוב רק מעיפים אותו, אמר לו: אני רוצה לגרש זבוב עם גרזן, ככה אני רוצה לעשות, כי אני לא רוצה חששות בפסח, וכדורים יש בהם חשש של עמילן חמץ וכד²⁷. אבל היום בארץ ישראל ב"ה **התשעים ותשעה אחוז מהתרופות הם כשרים לפסח**, ויש לי רשימה של כל הכדורים ורובם ככולם כשרים. רק יש כדורים של מציצה ואותם צריך לבדוק, ואם הם לא כשרים צריך לבקש מהרופא שיתן משהו אחר שהוא כשר.

לא להחמיר בכדורים בפסח

לט. ומי שלוקח כדורים, לא יחמיר. ויש כאלה שעושים חומרות של הבל, פעם אמרתי למישהו שלקח כדורים, כמו שאתה אוכל תפוח אדמה ככה אתה לוקח כדורים, כי אסור להחמיר²⁸. והחזון איש (הלכות פסח, סי' קט"ז אות ח') נתן טעם בזה, שאפילו אם נאמר שיש שם חמץ, הרי אינו ראוי לחמץ העיסה. וישנו ת"ח אחד שאמר מי אמר שזה לא מחמץ העיסה? והתחיל לפקפק בטעם הזה ובטעמים אחרים. אבל יש עוד טעם, שכדורים זה בליעה, ויש סברא של תורת חיים (בחיידושי לחולין ק"כ ע"א, בד"ה לחם), זה חכם גדול בימי מהרש"א, שאומר שדבר שהוא בבליעה נקרא שלא כדרך הנאתו, ואפילו שיש חולקים על זה מ"מ אפשר לצרף את הדעה הזאת, ובלבד שאדם לא יחמיר. ובפרט בארץ ישראל שרובם ככולם כשרים, אז אין שום בעיה.

ילדים שצריכים לשנות סירוף

מ. יש ילדים שחייבים לקחת סירוף שיש בו חשש חמץ, וצריך לשאול את הרב מה לעשות. **אם זה פיקוח נפש מותר** (ויש הסברים איך מוכרים את זה), אבל אם זה שאלה פרטית ספיציפית צריך לשאול את הרב.

27. ופעם רבו של אבא היה חולה, והיה צריך לבלוע כדורים אין ברירה, אז אבא נתן לו עצה (אולי דיברו על זה ביחד), לעטוף את הכדור באיזה נייר, ככה שהחיד לא יגע בחמץ.

28. היה אברך מסכן אחד שהיה חולה נפש רח"ל, והוא היה צריך לקחת כדורים, אז הוא החמיר בפסח ולא רצה לקחת כדורים, אחרי יומיים עלה לגג הפיל את עצמו ומת. אסור לעשות חומרות.

טנא מלא ברכות מלז טוב וסימן טוב שלוחה

לכבוד האי גברא רבא ויקרא, סיני ועוקר הרים, מזכה הרבים בדרשות ושיעורים, דולה ומשקה מתורת רבו לעדרים, מגזע ישישים ארליים ותרשישים, הוא הגבר הוקם על להפיץ בישראל את "בית נאמן" ברבבותיו ונושא על שכמו את כל הוצאותיו

הגאון הגדול רבי חננאל הכהן שליט"א ראש מוסדות "חכמת רחמים", ותלמידו המובהק של מרן שליט"א

לרגל **אירוסיתו בתו היקרה** מב"ת

עם אחד המיוחד מבחירי הישיבה הגדולה "כסא רחמים" חריף ובקי, שזכה לסיים ולהבחין על כל הש"ס בפ"י

הרב רז צבי הרשפינוס ה"י

יהי רצון שזיכו להקים בית נאמן בישראל על אדני התורה והיראה, בהצלחה רבה בגשמי ורוחני, מתוך בריאות ונחת, אושר ועושר, בנינים ובני בנינים וכל טוב

מאחלים:

אברכי ותלמידי מוסדות חכמת רחמים איגוד תלמידי מרן מוסדות ישיבת כסא רחמים ספרדית רבבות לומדי "בית נאמן"

זכינו ת"ל
ועלוננו הקדוש
"בית נאמן"
שיעורו של מרן
ראש הישיבה
שליט"א נפוצ
בארץ ובעולם
בפ"י בעשרות
אלפי עותקים
ועוד היד נטויה
בעזה"י. וכל
אשר נשאו לבו
הטהור להיות
שותף בהרמת
קרן התורה זיכוי
הרבים והפצת
הענק בכל רחבי
הארץ
ירים את
תרומתו בבנק
הדואר מס'
ח-ן 7761990
או בכרטיס
אשראי במשרדי
מוסדותינו הק'
דושים בטלפון
08-6727523

הופיע ספר
מאמר רחמים ב"כ
פ"י נפלא על מסכת אבות,
על משלי ורות
וכן מוסרים ומשלים על
מעלת התורה ולומדיה
מאת מרן רבי רחמים
חי חויתה הכהן זצ"ל
ומצורף לזה האזהרות שנוהגים לקרוא בשבועות.

מתנת אפיקומן

להשיג במכון 08-6727523 או ר' ישראל 0527159826

מצאת
את המתנה המושלמת
לחג הפסח

הלכות חודש ניסן וחג הפסח
- הגדה של פסח
- שיר השירים עם תרגום יונתן - עם חידושים וביאורים
- פיוטים לשבועות של פסח מחכמי תנאים וזרקים נ"ע.

להזמנות: 052-7159826

ניתן לשמוע את השיעור בשידור ישיר גם באתר: www.ykr.org.il

לחסויות, להפצה, לשאלות, להנצחות ולקבלת העלון ניתן לפנות למייל: betnamn@gmail.com | או לפלאפון: 052-7159826 - ישראל